

ПРЕПОРУКЕ СТАЛНОГ СИНОДА РУМУНСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ЗАДАТКЕ И ПРОЦЕДУРУ РАДА МЕЂУПРАВОСЛАВНЕ КОМИСИЈЕ У БЕОГРАДУ У ПОГЛЕДУ ТЕОЛОШКОГ РАЗГОВОРА СА АНГЛИКАНСКОМ ЦРКВОМ*

Румунска православна црква је разматрала са задовољством синодске одлуке донете, већ две године, на трећој Свеправославној конференцији на Родосу, ради почетка разговора са ближним хришћанским конфесијама, међу којима се такође налази и Англиканска.

Уочи ове конференције Румунска православна црква — преко свога сталног Синода — објавила је на седницама од 29. октобра 1964. године следеће: „Изражавамо радост што је проблем односа између Англиканске и Православне цркве обухваћен садашњом Свеправославном конференцијом у циљу унапређења зближавања између двеју цркава. Изражавамо наду да ће се радови мешовите комисије оконча-ти позитивним резултатима.

Ова иницијатива Родоске конференције слаже се са сталним тежњама наше Свете цркве да поново утврди хришћанско јединство и да се упише — у исто време — у духу највећих зајумања садашњице, да створи атмосферу попуштања затегнутости у целом свету.

Припремање дневног реда и метода којима се треба служити у развоју овог дијалога, јесте главни задатак међуправославне комисије, установљене као наставак Родосових одлука.

У том циљу ради олакшања нашег рада, Родоска конференција је прихватила — осим једног историјског излагања односа између Православних и Англиканаца и један извештај о темама досадашњих теолошких разговора.

Сматрамо да би практички циљ Београдских сусрета могао да буде дискусија и утврђивање једне листе са темама, које су дискутоване на обостраним теолошким конференцијама између Англиканаца и различитих православних цркава из 1930, 1931 и 1935. год. када су обе стране дошле до сагласности које треба да буду прихваћене од осталих аутокефалних цркава.

Ради утврђивања ове листе са теолошким темама које су одлучиле обе стране, мислимо да ће бити корисно да бацимо један поглед на прецизне напоре ради зближавања између Православне и Англиканске цркве и да се утврди шта је урађено у прошлости.

Мислимо да ће дискусије са Англиканцима бити плодније ако дамо извештај о већ постигнутим резултатима. Упознавање и усваја-

*) Предео с француског Душан Павловић.

ње тачака до којих се је дошло споразумом двеју страна и њихово коначно усвајање једном заједничком сагласношћу, могло би да нам помогне да учинимо нове кораке у разјашњавању нових тема и да нађемо нове формулације за један споразум. На тај начин били бисмо ослобођени непотребног понављања у дискусији о темама о којима су синоди неколико аутокефалних цркава потврдили сагласност теолошких комисија.

Чинећи истраживања о напорима вођеним у прошлости — до првог светског рата — налазе се дати у разматрање специјално доприноси грчких и руских јерарха и теолога, који не треба да буду запостављени иако сви доприноси носе печат личних теолошких мишљења.

Између два светска рата англиканско-православни односи, иако повремено, забележили су један нови период развоја, карактеристичан по својим обимнијим и упечатљивијим дебатама вођеним у име разних православних аутокефалних цркава. Више пута ове дебате су узимале официјелни карактер, са конкретним резултатима, представљајући и обавезујући те цркве.

Период после првог светског рата почиње са добро познатим документима о „13 услова за интеркомунио“ из 1921. год., који је остао као основа дискусија које су настављене између две цркве. Продужено је са обостраним дискусијама у Ламбету 1930. и 1931. год. које су дале вредносно прецизирање доктрине, остварене заједничком сагласношћу. Затим се долази до осетног напретка на англиканско-православној конференцији у Букурешту 1935. год. Ова конференција поред чињенице да продубљује неке важне теме расправљане на другим састанцима, ставља на разматрање нове проблеме и долази до дефиниција и до прецизних споразума који се односе на веру и до споразума који су потом примљени официјелно од стране Синода Румунске православне цркве и од Скупштине (Конвокацион) кентерберijske и јоркшке.

Од свију одржаних англиканско-православних дискусија, споразуми у Букурешту јесу једини заједнички закључци који су имали привилегије да добију ауторитативно признање са стране Енглеске цркве, цркве мајке енглеске заједнице.

Охрабрујући закључци, постигнути после дискусија одржаних у периоду између два светска рата навели су неке православне помесне цркве да се изразе повољно иако условно о ваљаности англиканске хиротоније као на пример: Васељенска патријаршија 1922. год.; Јерусалимска патријаршија, Синајска и Кипарска архиепископија 1923. год.; Александријска патријаршија 1930; Румунска патријаршија 1936. год.; Грчка архиепископија 1939. године. Ова признања иако са једном ограниченом применом, примењујући економију, ипак представљају један корак у унапређивању рада на зближавању између двеју цркава.

После другог светског рата два друга момента су достојни да буду подвучени. Прво, конференција поглавара и представника аутокефалних цркава у Москви 1948. год., која између осталог потврђује условни карактер датих признања од стране неких православних цркава, ваљаности англиканске хиротоније и сматра да дефинитивно ре-

шење овог проблема стоји у зависности од постизања јединства у вери између ових двеју страна. Године 1956. одржана је опет у Москви једна теолошка англиканско-православна конференција, која је дала велика прецизирања која раније нису била разматрана.

Сада се налазимо на почетку једне нове фазе разговора, и то фазе англиканско-православно теолошког дијалога. Због тога сматрамо да је апсолутно потребно да споменути разговори и споразуми између неких аутокефалних православних цркава и Англиканске цркве, приме овог пута један интегрални карактер његовим усвајањем од стране свих православних цркава.

Такође сматрамо да израда једне листе са темама о којима је постигнут споразум између неких православних цркава, Англиканска црква треба да буде прва етапа рада међуправославне комисије у Београду. Већ смо споменули да резултати дискусија после првог светског рата до данас, скоро половина века, карактеришу се, неке међу њима, утврђивањем извесног споразума, потребног од стране компетентних ауторитета страна, а други само решењем неких конфесионалних погледа, са извесним закључцима, али без да постигну неку потпуну сагласност.

Међу досада оствареним споразумима, ови на Букурешкој конференцији од 1935. год., изазивају особито нашу пажњу, јер представљају стварни прогрес као форма и садржина а у исто време и зато што имају ауторитативни карактер који дугују потврди са обеју страна. У овој ситуацији следећи су проблеми по којима је постигнута сагласност: 1. Свето писмо и Свето предање; 2. Оправдање човека; 3. Свете тајне уопште; 4. Света евхаристија и њен жртвени карактер; 5. О свештенству, апостолском прејемству и ваљаности англиканске хиротоније.

На крају ових тема изнећемо, укратко, добивене резултате и остварени прогрес.

Али, најпре, треба да подвучемо важност декларације из Букурешта, дате од англиканске делегације а која се односи на другостепену важност „39 чланова вере“ у односу на књигу Молитава. Ево те декларације:

„Доктрина Англиканске цркве је изражена ауторитативно у Књизи општих молитава (the Book of Common Prayer) а смисао „39 чланова“ треба да буде тумачен у складу са Књигом општих молитава, па следствено, „39 чланова“ треба да буду сматрани за другостепени документ у односу на Књигу општих молитава.“

Ова декларација, као и продубљене и компетентне дебате, вођене у Букурешту, дале су добре резултате, чија садржина јесте ово:

I. СВЕТО ПИСМО И СВЕТО ПРЕДАЊЕ

О овој теми био је прихваћен следећи текст у Букурешту:

„Божанско открочење нам је било пренето Светим писмом и Светим предањем. Све што нам је потребно за спасење може бити засновано на Светом писму, допуњено, објашњено, интерпретирано и обу-

хваћено у Светом предању, под покровитељством Светог Духа који пребива у Цркви.

Слажемо се да ми помоћу Светог предања схватамо истине које долазе од нашег Господа и од апостола, које су дефинисане на васељенским саборима или којима нас уче свети оци, а које су, једнодушно и непрекидно, посведочене у васељенској цркви, и којима нас учи света црква под надзором Светог Духа.

Ми тврдимо да се оно што садржи Свето предање не противи Светом писму. Иако оба могу бити дефинисана на један логичан и разноврстан начин, ипак не могу бити одвојени једно од другог, нити од Цркве“.

Дискусије о овом проблему су се базирале на тексту утврђеном од стране англиканско-православне комисије у Ламбету 1931. год. Могао приметити да је у редакцији текста из Букурешта уведена, у односу на иницијални текст из 1931. год., идеја о једнакости између Светог предања и Светог писма, карактер Светог предања као открочења, као и признавање од стране Англиканске цркве ауторитета светих сабора и светих отаца.

Ми сматрамо да оно што је казано у вези са изворима открочења такође прећутно обухвата како садржину тема „Хришћанско открочење“ (дискутованих такође од стране комисије у Ламбету 1931. а горе споменутих) и „Хришћанска вера“ која се налази у „Условима за интеркомунуи“ из 1921. и због тога не изгледа да је потребно претворити их поново на неки специјални начин.

II. СВЕТО ПРЕДАЊЕ

О овој теми, на конференцији у Букурешту, постигнут је споразум у следећим тачкама.

„Спасоносним делом Господа нашег Исуса Христа човечанство је измирено са Богом. Човек постаје учесник у спасоносној благодати, а вером добрим делима и дејством Светог Животворног Духа он достиже светост помоћу цркве и помоћу светих тајни.

У односу на англиканску доктрину — која је заснована на некима од „39 чланова“ са протестантском тенденцијом (чл. XI, XII, XIII) — која пориче потребу добрих дела за спасење, игнорише улогу цркве у делу спасења и не признаје унутрашње обновење или освећење у исто време као и опроштај у процесу оправдања, букурешки текст представља евидентни прогрес тамо где се слаже са православном доктрином.

III. СВЕТЕ ТАЈНЕ УОПШТЕ

О овој теми одлучено је у Букурешту: „Слажемо се да крштење и света евхаристија — од којих прва нас уводи у цркву а друга сједињује са Христом а кроз њега и невидљивом црквом — имају неку вишу вредност изнад осталих светих тајни. Слажемо се да, од момента када Свето писмо и Свето предање сведоче њихов почетак, миропомазање, покајање, брак, свештенство и јелеосвећење (последња помаст)

јесу тајне, помоћу којих се — видљивим спољашњим знаком — прима унутрашња невидљива благодат.“

Као што се види овај текст нам даје више него текст англиканско-православне комисије из 1931., тј. даје нам потврду да су осталих пет тајне поред крштења и свете евхаристије.

Што се тиче израза „узвишеније тајне“ (прееминентс) који се даје крштењу и светој евхаристији, румунска теологија није никада сматрала да су осталих пет тајни од другостепеног значаја или од мање вредности или да су од мање користи за духовни живот цркве као и за спасење. Изразом узвишенији (преминентс) хоћемо рећи да су прве две тајне неопходне за спасење сваког човека, док су осталих пет потребне у извесним приликама или за извесне случајеве. Дакле, не ради се о једној разлици квантитативно или квалитативно битној, или у преношењу благодати кроз ове тајне, будући да су осталих пет тајни једнаке са двема првима. Ова формална разлика не противречи православној науци о светим тајнама.

Она је имала само улогу везе ради унапређења дискусија са Англиканцима.

IV. СВЕТА ЕВХАРИСТИЈА

Ево текста из Букурешта:

1. „На Тајној вечери, Господ наш Исус Христос, предвиђајући жртву своје смрти, дао је себе својим апостолима под видом хлеба кога је сам благословио као храну, и под видом вина кога је благословио као пиће“.

2. „Жртва коју је принео Господ наш Исус Христос на Голготи извршена је једном за свагда. Он је искупитељ и посредник код Бога како за живе тако и за мртве. Господ наш Исус Христос не треба да се више жртвује по други пут за нас.“

3. Голготска жртва се стално приноси у светој евхаристији на бескрвни начин (анаимактос) под видом хлеба и вина помоћу служашћег свештеника и дејством Светог Духа, тако да плодовима крсне жртве буду причешћени они који приносе евхаристичку жртву, они за које је одређена, као и они који достојно примају тело и крв Господа нашег.

4. У светој евхаристији, хлеб и вино свећењем (метаволи) постају тело и крв Господа нашег Исуса Христа. Како? То је тајна.

5. Евхаристични хлеб и вино остају тело и крв нашег Господа све док су ови евхаристични елементи сачувани.

6. Они који примају евхаристични хлеб и вино причешћују се стварно телом и крвљу Господа нашег.

У основи овог протокола налазе се резултати постигнути за време англиканско-православних дискусија у Ламбету 1930. године. Сада имамо један заједнички текст, савршено јасан, који се односи на тајанствени и жртвени карактер свете евхаристије, а који је одрицао у тексту „39 чланова“ (нарочито у 31 члану).

V. О СВЕШТЕНСТВУ, АПОСТОЛСКОМ ПРЕЈЕМСТВУ И ВАЉАНОСТИ АНГЛИКАНСКЕ ХИРОТОНИЈЕ

У наставку Букурешке конференције из 1935. год., Свети синод Румунске православне цркве потврдио је следећи протокол предложен од стране Румунске комисије:

„Размотривши закључке који се односе на апостолско прејемство, свештенство, свету евхаристију, свете тајне, Свето предање и оправдање,

и размотривши декларације англиканске делегације по овим питањима, декларације које се слажу са учењем Православне цркве,

Румунска православна комисија препоручује, једнодушно. Светом синоду потврду ваљаности англиканске хиротоније“.

Треба запазити да је у Букурешту, што се тиче англиканске хиротоније, разматран не само историјски аспект апостолског прејемства у јерархији, него су продубљена и друга битнија гледишта доктрине у вези са апостолским прејемством у вери. Признање англиканске хиротоније из 1935. год. део је једног низа сличних потврда, учињених од стране других православних аутокефалних цркава, на првом месту од стране Васељенске патријаршије, али које су формулисане условно и ограничено.

Тако одлуке, о потврди англиканске хиротоније, донете од Васељенске патријаршије 1922. год., као и оне од Јерусалимске и Кипарске цркве из 1923., дате су под условом да буду прихваћене од стране других аутокефалних цркава, изједначујући англиканску хиротонију са хиротонијама Католичке цркве, Старокатоличке цркве и Јерменске цркве. Ограничени карактер ових потврда још боље је прецизиран у одлуци ове потврде од стране Александријске патријаршије из 1931. год.; ево тога текста: „Свештеници посвећени од англиканских епископа, а који ће ући у Православну цркву неће бити посвећивани изнова, као што и лаици који су били крштени од англиканских свештеника неће бити крштавани изнова“. У истом смислу изјаснио се је и Свети синод Грчке цркве на своме радном заседању од 21. септембра 1939. године.

Румунска православна црква, пошто је добила потврду сагласности из Букурешта од стране Скупштине (Конвокација) Англиканске цркве, осим тога, условила је потврду англиканских хиротонија формалним прихватањем свих споразума од стране целе англиканске заједнице. Тако, релативни карактер одлука добивених применом принципа икономије, будући да су евидентне, потврде до сада донете не могу бити стављене у исти план са једном, општом безусловном потврдом (сагласношћу) за коју је неопходно потребно утврдити један споразум са Англиканском црквом о свим битним истинама вере.

Међутим, споразум у Букурешту, будући званично потврђеним, од једне Православне аутокефалне цркве и од Цркве мајке Англиканске заједнице, ствара једну солидну базу за будуће разговоре између Православља и Англиканизма вођених у духу савршеног разумевања обеју страна.

Због тога, користимо прилику да на овом репрезентативном скупу свих православних цркава представимо ове споразуме и да предложимо њихово испитивање и прихватање од стране ове комисије, сматрајући их за званичну добит која је постигнута на обостраним досадашњим разговорима а који би могли да служе као основа за будуће дебате англиканско-православног дијалога. У том циљу, Румунска православна црква је издала поново, у преводу на грчки, руски, француски и енглески, извештај о Конференцији из 1935. као и остварене споразуме на овој конференцији, стављајући их на располагање члановима ове комисије.